

1

Ono što je ostalo od ranih dana počinje prizorom mog stopala. Prljavo je i natečeno od vrućine. Utiskuje se u stolicu. Stolica je obična: četiri noge i sedište. Deo jedne prosečne čekaonice. Čekaonica je na psihijatrijskom odeljenju. Drugo stopalo mi visi.

Mama unutra razgovara sa specijalistom i milicajcem sa najviše čvaraka.

Na stolici preko puta mene sedokosa žena. Usne joj cokću i oblikuju reči: Pomozi mi, pomozi mi, molim te, svaki put kada njen pratilac skrene pogled. Bore na licu su joj duboke i prljave. Oči joj se šire od straha. Pitam se gde su joj rođaci i deca. Onda stiže još jedan bolničar, u pratnji žene sa izuzetno urednom punđom. Primoravaju sedokosu ženu da ustane. Ona se zatetura, ruke su joj vezane pozadi, pa mi šapuće: Ne ostavljaj me, ne ostavljaj me, molim te.

Bojim se za nju, bojim se kuda će je odvesti. Ali ne znam kako da pomognem. Čuvajte se, vičem za njom. Utopljavajte se!

Skoro mi je petnaest. Pobegla sam od kuće, a decu begunce mora da pregleda specijalista. Milicioner koji me je ovamo doveo pitao me je zašto sam pobegla. Ne znam, odgovorila sam. Nije mi se išlo kući. Sedela sam na železničkoj stanici, pod zanjihanim metalnim znakom na kome je pisalo Peron

8 i gledala vojnike kako hodaju kroz paru sa svojim velikim torbama punim obećanja našoj zemlji, Jugoslaviji.

Mesecima pre toga nisam postojala. Ništa moje nije postojalo. Samo moja dugačka kosa, trake koje sam u njoj nosila. Mama ih je birala. Bile su plave i žute. Po čitav dan bih samo čitala u svojoj sobi. Mama bi se noću vratila kući, legla u našoj zajedničkoj spavaćoj sobi i uzdisala o teškom životu, zadimljenoj vrućini učionice u kojoj je predavala, o izdajstvu mog oca. Onda bih bežala televizoru.

Naš televizor je crno-beli, sramotni. Mi smo najsiromašniji deo naše porodice. Mamu siromaštvo ne zaustavlja. Kupuje stari klavir. Za njenu devojčicu. Za njenu kćerku. Klavir treba da pomogne ostvarivanju njenih ambicioznih planova za moj život. Ja ću postati neko i nešto. Biću dama. Instrument mi se gadi i bojim ga jeftinom zidnom farbom. Tanki premaz kaplje u crnim i sivim prugama. Skuplja se u izrezbarenim pukotinama i zarobljava jednu nesrećnu muvu.

Šta si to uradila?, pita Mama i užasno pokazuje na sporo mahanje umirućih krila.

Htela sam beli klavir.

Ali gledaj! Odvratno izgleda.

Znam, kažem.

Nikada nisam zaista shvatila Mamu. Ni kada su prošle mnoge godine, njena smrt, moj brak, moj razvod. Nikada mi nije bila jasna naivnost sa kojom je stupala kroz život. Njena tvrdoglava žudnja za mojim usavršavanjem. Možda su je ožiljci krajnjeg siromaštva u kome je odrasla tako oblikovali. Bila je prosečan đak. Nije imala ništa, sem svoje lepote, tog bledog i hladnog savršenstva. Obarala je muškarce s nogu. Kada se razvela skupljali su se u našoj kuci i strpljivo čekali njen znak da ostanu. Bio bi dovoljan bilo kakav znak. Ali ga ona nikada nije dala.

* * *

Dan pre nego što sam pobjegla, prebela sam sirotu Milijanu, najružniju devojčicu u čitavoj školi. Besnela sam zbog pasivnosti s kojom se preпустиła svom nezgrapnom telu; zbog tuposti u njenim očima životinje izvedene na klanje. Bilo joj je četrnaest, a već se predala. Udarala sam je pesnicama, čupala joj kosu i pljuvala je. Druga deca su me okružila i vikala: Ludača, ludača. Direktorica je pozvala Mamu. Pozvala je i oca, ali on nije došao. Ja sam jedino dete čiji otac nikada ne dolazi. Direktorica je uporno tvrdila da ne zna zašto mi svi govore da sam luda, ali je bilo dovoljno to što druga deca, dobro vaspitana, sa dobrim očevima, koji se angažuju oko svoje dece, misle da to jesam. Vidite, poverila se u Mamino filigranski oblikovano uho, napisala je priču o đavolu i anđelima i krilima i lancima i nebesima, a u glavama komunističke omladine nema mesta za takve stvari. Ni najmanje. Baš nimalo. Molim vas da je čvrsto stegnete. Inače...

Molim te, preklinjala sam Mamu posle sastanka. Hoću da budem pisac.

Moraš da se baviš nečim uglednim, a ne zaludnim. Da budeš doktorka, pravnica. Bogata supruga, naredila je.

Ugledna zanimanja bila su daleko van mog domašaja, ali nisam želela da je razočaram. Zato sam odlučila da nestanem.

Pobjegla sam.

I spavala na klupi. Neki železničar me je primetio i upitao me koliko mi je godina. Skoro petnaest, odgovorila sam, a on mi nije poverovao. Tako si rasna, mesnata, bujna, rekao je. Dah mu je bio vlažan i sve bliže. Sigurno ti je osamnaest.

Petnaest, rekla sam i ratoborno se zagledala u prljavštinu pod njegovim noktima. Od Mame sam naučila da šljam ne pere ruke. To ga je naljutilo.

Pojavio se milicioner i upitao: Zašto nisi u školi, gde su ti knjige, roditelji i gde uopšte živiš? Zgrabio me je za ruku i poveo do kola. Prošli smo pored železničara, koji je viknuo: Osamnaest.

Čak sam i tada znala kako da ih uzbudim, muškarce. Devojčica. Izgubljena devojčica. Jasno vidim taj prizor. Mlado telo je blago nagnuto napred, gleda u pod. Oči su smerne, uvek usmerene ka zemlji. Ali ona nešto odašilje. Ne znam šta, ali zbog toga su dolazili: železničar, milicioner. Zbog toga i dalje dolaze. Naleću.

Čak sam i onda bila bolja u tome od većine žena. Bolja čak i od majke. Nikada nisam podlegla kremama za kožu, odeći, spletkama. Nikada nisam pokušala da budem savršena. Nikada nisam pokušala. Samo sam bila žedna. Žeđ je uvek bila tu. Davno pre nego što sam prestala sa pićem i heroinom, čak i davno pre nego što sam počela. Žeđ se vezala uz mene, promenila me. Postala sam žeđ, a muškarci su to znali. Čak i danas, baš ovoga trena, ja sam žedna.

Dovedena kući milicijskim kolima, da čitav komšiluk vidi. Pobegulja, sramota, sramota. Mama je plakala. Nikada se ništa slično nije desilo. Jednom su našli neku devojčicu kako luta po komšiluku u donjem vešu. Njeni roditelji, nekakve izbeglice, obili su vrata podruma u našoj zgradi, i tu se naselili. Mama je tog dana došla kući bleđa. Pretila je da će se ubiti ako takva sramota okalja našu porodicu. Ta mala više nije čista, rekao je ujak. Mi nismo kao oni, ni blizu, tešila je nana. Nismo stoka. Ne stojimo u redovima kada je utorkom popust kod mesara, ne hranimo decu jeftinim pirinčem i bupcima i seckanim telećim srcem. Nismo stoka. Mi jedemo. Jedemo koliko nam se hoće. Velike komade sveže krtine, odreske dimljenog mesa, pite sa sirom i mlevenom govedinom. To smo

i zaslužili. Borili se protiv Nemaca zbog toga. Sahranili muževe i sinove. Hrabri smo i gordi.

Nana je rodila devetoro zdrave dece, šest sinova. Muža je izgubila u Drugom svetskom ratu. Nerođeno se još nije ni ritalo u stomaku, pričala je. Sledeće dvoje još su puzili. Bila je oslonac naše porodice sve dok je senilnost nije pretvorila u dete. Sada većinu vremena provodi odmarajući se negde daleko u planinama Hercegovine i nosi pelene.

Mama i ja živimo same. Mesec dana posle mog rođenja, Mama je napustila mladenačko gnezdo, iznajmljeno memljivo potkrovlje nečije kuće, jedino što je otac mogao da nam priušti, i vratila se u bakin stan. Mi sada živimo pored čerge zaposlenih Cigana. Zaposleni Cigani su posledica Titove ideje o „Bratstvu i jedinstvu“ među mnogobrojnim narodima naše zemlje, čak i onim tamnopusim. Ciganima koji imaju posao dozvoljeno je da žive u straćarama izgrađenim od dasaka i blata. Sve dok čiste Dunav stanicu, mogu da sačuvaju krov nad glavama, rekao je predsednik Mesne zajednice.

Ljudi nam dolaze u posetu. Mi smo ugledni, vredi nas posetiti. Prvo ide kucanje na vratima, *Selam alejkum* ako su pose-tioci muslimani, *Pomoz Bog* ako su Srbi, ili samo zdravo ako Bog nije bitan. Cipele se ostavljaju napolju. Mi smo komuni-sti, ali izuvanje je u muslimanskim kućama običaj koji čak ni revolucija ne može da ukine. Kafa se melje, voda kuva, noge podvijaju pod tela, po turski.

Mlada sam i žensko. Moje je da slušam. Gosti se žale na bezbožničko cigansko igranje, na opasnu trgovinu devojačkim telima, i kako vlasti i milicija žmure. Priča se i o ratu. O junaštvu i ranama. Ujak zadiže pantalone da pokaže šest rupa. Tri dumdum metka. Ljubim rane. To mi je dužnost.

* * *

Zidovi čekaonice kod psihijatra specijaliste prekriveni su čudnim slikama dece i njihovih roditelja. Bave se svakodnevnim stvarima, šetaju, pričaju. Osmesi na njihovim licima su izuzetni. Pitam se zašto se toliko smeju. Socijalističko psihijatrijsko odeljenje je novo, ali političari uvek krađu cement i pesak za svoje švalerke i familiju. Pod je već iskrivljen pa sekretaričina stolica stalno klizi.

Specijalista deluje uverljivo u skupom plavom odelu. Traži da prvo razgovara s Mamom. Ja žarko želim da čujem šta će reći o mojim boljkama. Svi imaju neku teoriju, ali ja očekujem da će njegova biti najtačnija. Zamišljam niz dijagnoza. Jedem previše, spavam premalo. Nisam marljiv đak. Zaspim na komšijskom podu da ne bih morala da se vratim kući. Matina najstarija sestra, tetka Dika, kaže: Mala lisica se probudila, pogledala sebi među noge i shvatila da ima prorez koji valja puniti. Zato se izgubila. Udaj je.

Mama lebdi napolje otmena i daleka kao i uvek. Moja prelepa Mama koju uvek želim da poljubim. Na licu joj je isti onaj izraz koji upućuje svima ispod sebe: našem mesaru, čistačići, brojnoj muškoj gospodi koji je posećuju, koji joj se nude. Specijalista je prati. Lice mu je snuždeno, kao u fino vaspitanog dečaka koji je prvi put probao nešto bezobrazno, i koga su odmah uhvatili. Novac za odelo je uludo bačen. Njegove ideje, kakve god bile, odbačene su. Mama zastajkuje ispred mene.

Ti i ja odlazimo, kaže. Ujak dolazi na večeru.

Ujak je inženjer. Najbolji u svojoj generaciji. Mama je profesorka. Oboje su plavi i jedno drugome najdraži od sve braće i sestara. Ja sam nalik na svog crnomanjastog oca, delom Ciganina, koga nikada ne smem da spominjem. Ujak je poveo

svog sina prvenca. On je plavook i plavokos. Sve što radi je savršeno. Mama se divi njegovoj građi sportiste, simetriji njegovih mišića. Zove ga sine. On mrda prstima između svojih nogu dok ujak hvali majčino kuvanje.

Mrak je. Kroz prozor se čuje daleka policijska sirena i ja se bojim da će probuditi brata od ujaka, koji je napokon zaspao. Mama kaže: Trebalo bi da ponovo prespava u tvojoj sobi, pa makar i na podu. On tako dobro utiče na tebe. Mama i njen omiljeni brat su srećni što im se deca tako dobro slažu. Ja se bojim da će se on popeti na mene i povrediti me između nogu kao što uvek radi kada delimo sobu, i zato ne spavam. Kada se okreće i izgleda kao da će se probuditi, pretvaram se da moram do kupatila i ostajem tamo što duže mogu.

Po podu su rašireni moji crteži. Žalim što nemam ništa oštrije od olovke da ga ubodem. On tiho hrče. Lice mu je uokvireno svetlim uvojcima nalik na mlado lišće. Lep je skoro kao Mama. Tako se izvlači iz svih nevolja. Volela bih da mi nije rod. Želela bih da se neki lep dečak, svačiji miljenik, istinski zanima za mene, a ne samo noću. Onda bih mogla da se hvalim kako me voli. Onda bih mogla da volim ono što mi radi.

Hoću da prebrojim svoj novac. Štedim već dve godine. Bojim se, međutim, da će se on probuditi i da će mi ga oteći. Jutro se rađa i vozovi kloparaju, donose čistačice i svež hleb, meso, mleko i sir za pijacu, korpe pune krompira. Nadam se da će nam doručak biti bogat, jaja i slanina. Svi jedemo slaninu. Čak i nana. Slagali smo je rekli da je to samo pržena pileća kožica, i ona ju je progutala, rekla da je to najbolja pržena pileća kožica koju je ikada okusila. Znali smo da je izlapela i da nam veruje; ali smo takođe znali da ko god prevari muslimana da pojede prljavi *domuz* Sudnjeg dana ide u pakao, kada Alah bude digao sve mrtve i svakome sudio prema zaslugama.